

“Mentaal welbevinden – weten hoe je goed voor jezelf en voor anderen kan zorgen – verdient een meer prominente plaats in het onderwijs en de eindtermen”

Inez Germeys (2021)

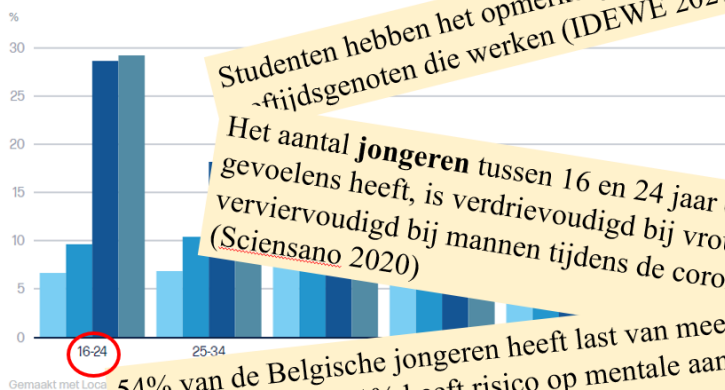
Met deze quote van Inez Germeys (juni 2021) zetten we meteen de toon van deze sessie.

Sinds de eerste lockdown kleurde corona intensief het doen en laten in onze samenleving en dus ook in onderwijs. De noodkreet van jongeren – dat het niet goed gaat met hun mentaal welbevinden – kwam tijdens deze crisis nog meer naar boven. Afgenomen sociale contacten, gebrek aan ontspanning, stress, ... Het zorgde er voor dat onze kinderen en jongeren op de toppen van hun tenen lopen. Daardoor kwam mentaal welbevinden ook hoog op de agenda van de Vlor.

Aantal mensen met depressieve gevoelens

■ Mannen 2018 ■ Vrouwen 2018 ■ Mannen 2020 ■ Vrouwen 2020

Studenten hebben het opmerkelijk moeilijker dan leeftijdsgenoten die werken (IDEWE 2021)

Het aantal **jongeren** tussen 16 en 24 jaar dat depressieve gevoelens heeft, is verdrievoudigd bij vrouwen en verviervoudigd bij mannen tijdens de coronacrisis (Sciensano 2020)

54% van de Belgische jongeren heeft last van meerdere mentale klachten. 41% heeft risico op mentale aandoening (grote Coronastudie maart 2021)

Toch is het niet nieuw dat het mentaal welbevinden van onze leerlingen stelselmatig daalt. De cijfers van de SIGMA-studie van 2018, pre corona, gaven al aan dat 50% van onze jongeren last had van minstens één psychische klacht.

In deze themasessie maken we vanuit de Vlor een statement: “**Mentaal welbevinden mee in het vizier van onderwijs**”. Dat is geen neutrale stelling. Wij zijn niet voor niets de enige sessie waarvan de titel niet gevolgd wordt door een vraagteken. Het staat voor ons uiteraard buiten kijf dat onderwijs een cognitieve functie moet vervullen. Maar het moet daarnaast ook zorg dragen voor het mentaal welzijn van die kinderen en jongeren.

Het is geen eenvoudige opdracht om dat te concretiseren. Onderwijs is op zich al een complexe aangelegenheid: de doelgroep is superdivers, er is naast het leerplichtonderwijs ook het hoger en volwassenenonderwijs en ... er is een hele waaier aan actoren die een beroep doen op onderwijs, het onderwijs ondersteunen, of beide.

Wie doet wat? Wie heeft welke verantwoordelijkheden? Wie krijgt daarvoor welke middelen? Wanneer we de decreten uit de voorbije decennia bekijken, zien we dat er steeds gezocht wordt naar een antwoord op deze vragen. De Vlor heeft al die jaren steeds constructief advies gegeven, veelal op vraag, soms op eigen initiatief wanneer we het nodig vonden om het thema welbevinden sterker op de kaart te zetten. We zien een hele evolutie en er zijn verschillende denkpistes geëxploreerd, maar de rode draad in onze adviezen blijft toch het benadrukken van de nood aan samenwerking, aan bruggen bouwen, en een vraag om uitklaring van rollen en verantwoordelijkheden.

Reden genoeg om van de relatie tussen onderwijs en welzijn één van de vier thema's te maken van deze namiddag. We staan vooral stil bij drie vragen waarbij we steeds de leerling centraal stellen:

- Op welke manier kunnen welzijnsorganisaties en clb het schoolteam ontzorgen?
- Hoe kunnen scholen en lerarenteams daarop inspelen?
- Wat mogen we verwachten van het beleid?

Zo meteen luisteren we naar professor Hilde Colpin die ons zal aangeven hoe het nu precies zit met het mentaal welzijn bij kinderen en jongeren en hoe de school dat mentaal welzijn kan bevorderen.

Onderwijskwaliteit op tafel

Dialogosessie
Mentaal welzijn mee in het vizier van onderwijs

Carine De Smet

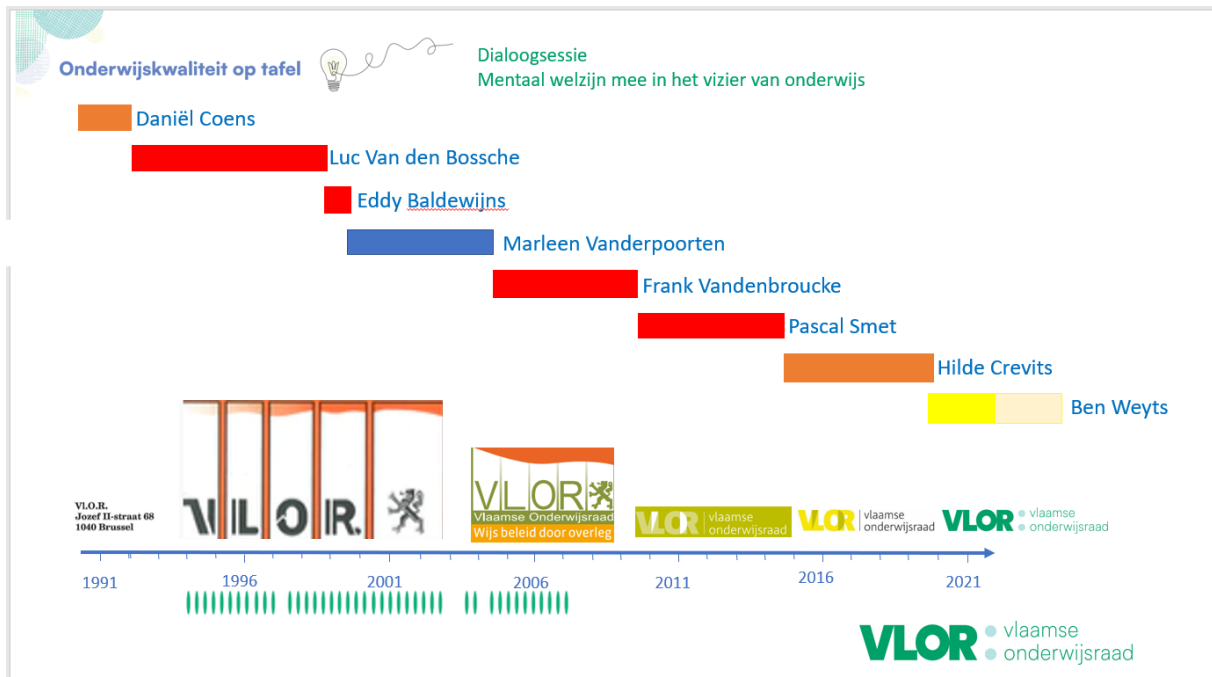

Eric d'Hooghe

VLOR • vlaamse
onderwijsraad

Maar eerst nemen wij u mee op een korte helicoptervlucht doorheen de geschiedenis waarbij we focussen op hoe de aandacht voor welbevinden van onze leerlingen al die tijd mee het denken en werken op de Vlor bepaalde.

- Al van bij het prille begin, in 1991, toen Daniel Coens in zijn laatste werkjaar zat als eerste echte Vlaamse minister van onderwijs, werden specifieke commissies opgericht op het raakvlak van onderwijs en welzijn, zoals de 'commissie onderwijs aan migranten' en de 'commissie Gelijke onderwijskansen aan jongens en meisjes'. Het was een andere tijd.
 - Tijdens de legislatuur van Luc Van den Bossche (en even Eddy Baldewijns) werd verhoging van zorgbreedte een centraal thema. Er kwam toen al een eerste advies over inclusief onderwijs met de vraag om tegemoet te komen aan de noden van alle leerlingen, ook die met specifieke onderwijsbehoeften.
 - In 1999 haalt de VLD voor het eerst (en voorlopig voor het laatst) de bevoegdheid Onderwijs binnen. Marleen Vanderpoorten wordt minister. De Vlor blijft hard inzetten op inclusief onderwijs als innovatieproces, getuige een grote studiedag en een publicatie.
- Inclusief onderwijs als innovatieproces**
Analyse van de succesfactoren in 10 praktijkvoorbeelden
- In 2004 neemt Sp.a terug het roer over en plaatst Frank Vandenbroucke in de ministerzetel. Het decreet leezorg wordt voorafgegaan door niet minder dan drie Vloradviezen. De Vlor is grote voorstander van een zorgcontinuüm maar vraagt vooral tijd voor deze fundamentele hervorming, zowel voor de leraren gewoon en buitengewoon onderwijs als voor de clb-medewerkers met een realistische inschatting van de taakbelasting en het financieel kader. Naast adviezen voor het leerplichtonderwijs komen er adviezen voor de realisatie van inclusief hoger onderwijs en worden er kernboodschappen geformuleerd voor een breed zorgbeleid in het volwassenenonderwijs. Op vraag van de minister organiseerde de Vlor, hier op deze plek, een grote conferentie over leerlingenbegeleiding.
 - In 2009 kwam Pascal Smet. In zijn memorandum pleit de Vlor voor blijvend investeren in brede zorg, kwaliteit en gelijke kansen. Onderwijs wil een volwaardige partner zijn in het maatschappelijke debat en vertrouwen krijgen om vanuit zijn eigen professionaliteit vorm te

geven aan zijn vormende en maatschappelijke opdracht. De Vlor maakt de aandacht voor welzijn concreet door samen met de Vlaamse Scholierenkoepel de website Sfeer op School te ontwikkelen.

- In 2014 neemt CD&V de fakkel over, met Hilde Crevits als minister van onderwijs. In 2015 komt er een **advies op eigen initiatief over de samenwerking tussen onderwijs en welzijn**. De onderwijspartners zijn er immers van overtuigd dat er in deze legislatuur nog sterker moet worden ingezet op een goede afstemming tussen onderwijs- en welzijnsbeleid. Mede op aandringen van VSK steekt de Vlor een tandje bij: in een advies op eigen initiatief roepen alle partners op tot een langetermijnbeleid voor welbevinden, waarin overheden samenwerken. Minister Crevits vroeg toen aan de Vlor om een permanent overlegplatform over welbevinden en preventie van pesten op school in zijn werking te verankeren. In samenwerking met CANON Cultuurcel en 'Iedereen Leest' lanceerde dat overlegplatform in 2016 het initiatief **'t Zal Welzijn**: inzetten op welbevinden en pestpreventie via cultuur en creatieve projecten op school. In 2018 komt er een **opvolgadvies "Welbevinden en preventie van pesten op school"**. De Vlor stelt vast dat de cijfers, ondanks stappen in de goede richting, verontrustend blijven. Het wordt ook meer en meer duidelijk hoe groot de brede impact van pesten is, ook op lange termijn. En bovendien is door het oprukkende cyberpesten de problematiek nog complexer geworden. Intussen wordt het fameuze M-decreet ingevoerd. Voorafgaand aan dat decreet komen er **drie Vloradviezen** waarbij vooral gewezen wordt op het belang van welbevinden, brede basiszorg en preventie. Er is ook de vraag naar meer onafhankelijkheid van het clb en een betere samenwerking tussen onderwijs en de welzijns- en arbeidsmarktpartners.
- We komen stilaan op het einde van onze helicoptervlucht. Voor het eerst claimt de NVA de bevoegdheid voor onderwijs. Minister Ben Weyts wil van een bijsturing van het M-decreet een speerpunt van zijn beleid maken. Hij kondigt de conceptnota aan voor een nieuw begeleidingsdecreet. Voorafgaand formuleerde de Vlor al een advies waarin hij aangeeft in welke richting het onderwijs aan kinderen met specifieke noden moet evolueren. Er komt heel wat input uit de brede dialoogtafels met maatschappelijke middenveldorganisaties, met andere beleidsdomeinen (Welzijn, Volksgezondheid, Werk, Kinderopvang), met ouders en lerenden, met ondersteuningsnetwerken en scholen én met wetenschappelijke experts. In de conceptnota die de minister voorstelt in de zomer van 2021 geeft hij de contouren voor een nieuw decreet leersteun dat het huidige M-decreet zal vervangen en het leersteunmodel vastlegt. In zijn advies over die conceptnota uit de Vlor, opnieuw, zijn bezorgdheid over de rol en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren en over de financiering van het geheel. We

vragen ook expliciet een langetermijnvisie met een helder tijdspad en een globaal plan naar inclusie. Het is nu nog wachten op het uiteindelijke voorstel van decreet.

Eerlijk, we zijn zelf onder de indruk van het vele denkwerk, en van het volgehouden kloppen op steeds dezelfde nagels, decennia lang. Daarbij zien we steeds vijf grote thema's waaraan de Vlor werkt op het snijvlak van onderwijs en welzijn:

- het zorgbeleid op school, met de cruciale rol van de clb in het leerplichtonderwijs. Maar ook het zorgbeleid in het hoger en volwassenenonderwijs, en in deeltijds kunstonderwijs;
- de aandacht voor welbevinden en preventie en aanpak van pesten en cyberpesten;
- de aandacht voor lerenden met specifieke noden: dat omvat o.a. buitengewoon onderwijs, leerzorg en inclusie;
- de nood aan een transversaal beleid en een nauwe samenwerking met Welzijn, onder andere wanneer jongeren met ernstige gedrags- en emotionele problemen in het vizier komen.
- Er is tenslotte de permanente aandacht voor kansarmoede en vluchtelingen. Daar zoemt een andere sessie vandaag op in.

- Raad Basisonderwijs
- Raad Secundair onderwijs
- Raad Hoger onderwijs
- Raad Levenslang leren

- Commissie Buitengewoon onderwijs
- Commissie Onderwijs aan migranten
- Commissie gelijke onderwijskansen voor jongens en meisjes

- Commissie Leerlingenbegeleiding
- Commissie Onderwijs aan lerenden met specifieke noden
- Commissie Diversiteit & GOK
- OVP Welbevinden en preventie van pesten
- WG Democratisering HO
- WG Memorandum
- WG Studeren met specifieke noden

Doorheen de jaren was de aandacht voor deze thema's een rode draad in de werking van alle raden, én van commissies met een specifieke focus, zoals vandaag o.a. de commissie Leerlingenbegeleiding, de commissie Onderwijs aan lerenden met specifieke noden en het overlegplatform welbevinden en preventie van pesten.

We schreven tientallen adviezen zowel op vraag als op eigen initiatief. Dat is onze core business.

Adviezen specifiek over Onderwijs-Welzijn

Regering Smet (2009-2014)

- 2009 - Advies over het voorontwerp van decreet betreffende het platform voor gezondheids- en welzijnsinformatie

Regering Crevits (2014-2019)

- 2015 - Advies over de samenwerking tussen onderwijs en welzijn
- 2018 - Advies over het actieplan 4.0 Werk maken van werk in Zorg en Welzijn

Regering Weyts (2019-...)

- 2021 - Onderwijs, Welzijn en de rol van de (onderwijs)internaten
- 2022 - Overgangsbepalingen voor transitie van voorzieningen van Onderwijs naar Welzijn

Adviezen op het raakvlak van Onderwijs-Welzijn

Regering Van den Bossche (1992-1998)

- 1998 - Advies over inclusief onderwijs

Regering Vanderpoorten (1999 – 2004)

- 2001 - Advies betreffende een ontwerp van decreet over de integrale jeugdhulp
- 2002 - Advies bij de discussietekst 'Maatwerk in samenspraak', een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften
- 2003 - Zorgcoördinatie in het basisonderwijs
- 2003 - Advies over ontwerp van bekrachtigingsdecreet en van uitvoeringsbesluit integrale jeugdhulp
- 2004 - Versterking van onderwijskansen van jongeren met ernstige gedrags- en emotionele problemen

Regering Vandenbroucke (2004-2009)

- 2005 - Advies over modulering en netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening en crisishulpverlening voor integrale jeugdhulp
- 2005 - Advies over modulering en netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening en crisishulpverlening voor integrale jeugdhulp
- 2006 - Advies over de realisatie van inclusief hoger onderwijs
- 2006 - Kernboodschappen voor een breed en geïntegreerd zorgbeleid in volwassenenonderwijs
- 2006 - Advies over registratie van studenten met een functiebeperking voor overheidsfinanciering
- 2006 - Overleg over leezorg in onderwijs: een tussenstand
- 2007 - Advies over de ontwerpconceptnota Leezorg
- 2007 - Advies over het ontwerp van profiel voor de CLB's
- 2008 - Advies voorontwerp decreet leezorg
- 2009 - Handleiding registratie studenten met een functiebeperking en bijbehorende formulieren

Regering Smet (2009 – 2014)

- 2010 - Advies over de invulling van het VN-verdrag voor gelijke rechten voor personen met een handicap voor het Vlaamse hoger onderwijs
- 2012 - Advies over het voorontwerp van decreet dringende en andere maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
- 2012 - Advies over het decreet integrale jeugdhulp

Regering Crevits (2014 – 2019)

- 2015 - Advies over leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs
- 2016 - Advies over de klijtlijnen voor een hervorming van leerlingenbegeleiding
- 2016 - Kaders voor een nieuw decreet leerlingenbegeleiding
- 2017 - Advies over het ondersteuningsmodel
- 2018 - Advies over het voorontwerp decreet leerlingenbegeleiding
- 2018 - Welbevinden en preventie van pesten op school
- 2018 - Advies over bijsturingen aan het M-decreet
- 2018 - Advies over de internationale mobiliteit van studenten met een functiebeperking

Regering Weyts (2019- ...)

- 2020 - Een pleidooi voor strategische beleidsplanning om inclusief onderwijs te kunnen realiseren
- 2021 - Naar een nieuw decreet leersteun
- 2022 - Leerlingenbegeleiding en zorg in het deeltijds kunstonderwijs
- ...

We publiceerden rapporten en praktijkhandboeken en maakten recent ook enkele tools die direct bruikbaar zijn op de werkvloer, niet meteen onze core business.

In al deze teksten en publicaties pleiten we, en dat zijn alle onderwijspartners samen, voor de hoge prioriteit voor welbevinden als voorwaarde om te kunnen leren, voor een langetermijnvisie vanuit beleid EN voor een constructieve samenwerking over de beleidsdomeinen heen. Met steeds de noden van de leerling en zijn recht op onderwijs centraal.

Onderwijskwaliteit op tafel

Dialogsessie
Mentaal welzijn mee in het vizier van onderwijs

Noden van de leerling

- hoge prioriteit voor welbevinden als voorwaarde om te kunnen leren
- langetermijnvisie vanuit beleid
- constructieve samenwerking over de beleidsdomeinen heen

Recht op onderwijs

VLOR • vlaamse
onderwijsraad

We zijn samen met u benieuwd naar het vervolg.